

Enerji Savaşlarının Ortasındaki Türkiye'de Politikasız Enerji Yönetimi

Kemal ULUSALER

EMO 38 ve 39. Dönem Yönetim Kurulu Başkanı

Son iki yüzyıl; Kapitalizm ve Emperyalizmin tahakküm yüzyıllarıdır. Kapitalizm sınırsız ihtiyaçlar yaratmakta ve tüketim ekonomisi üzerinden varlığını idame ettirme uğruna her koşulda zora başvurmaktan kaçınmamaktadır Dünya sanayi devrimi sonrası yaşanan iki büyük emperyalist paylaşım savaşı ve bölgesel savaşların neredeyse tamamına yeraltı zenginlikleri ve enerji kaynaklarına sahip olma arzusu neden olmuştur.

Enerji kaynakları içinde önce petrol, sonra doğalgaz sanayi üretiminin ve ulaşımın itici gücü olarak önemli yer tuttu. Bu kaynaklara sahip olan ülkeler hep birer çatışma alanı oldu. Ortadoğu, Kuzey ve Batı Afrika, Güney Amerika gibi... Daha sonra enerji yollarının güvenliği önem kazanmaya başladı. Emperyalist ülkeler dünyanın çeşitli yerlerinde geçiş yollarının (kanallar, boğazlar vd...) güvenliğini sağlamak adına üsler oluşturdular. Doğalgazın giderek daha fazla kullanılmasıyla birlikte deniz yollarının yanı sıra boru hatları ve geçiş güzergahları da çatışma nedenlerinin arasında kendine yer buldu.

Petrol ve gaz rezervlerinin yoğun olduğu bölgelerde bu kaynaklara ilk elden ulaşabilmek, bu fosil enerji kaynaklarının naklinde güvenliği sağlamak, rakiplerin bu kaynaklara ulaşmasını zorlaştırmak finans-kapital zorba için enerji politişin ana konularıdır.

Enerji kaynaklarına ilk elden sahip

olmak 20.yüzyıl başlarında kaynak ülkelerin gerekli teknolojik bilgiye ve pazarlama yeteneğine sahip olmamalarından dolayı daha kolaydı.

OPEC kurulduğunda, hemen bütün petrol üreticisi ülkelerde, petrol kaynakları, Batı teknolojisi gereği, Batılı ve bilhassa Amerikan petrol şirketlerince işletilmektedir. Yalnız şu var ki, 1970'den itibaren, hemen bütün Orta Doğu ülkelerinde, petrol şirketlerine el koyma eğilimi başladı. 1969'da Libya'da darbe sonucu millileştirme, Irak, 1972'de Iraq Petroleum Company'yi tamamen millileştirdi. İran da 1973'de hemen hemen aynı şeyi yaptı ve petrol şirketlerini sadece bir idareci haline getirerek, üretimi tamamen İran Milli Şirketi'nin (INOC) eline verdi. Diğer Arap ülkeleri ve bilhassa Basra Körfezi ülkeleri de, yabancı şirketlerdeki hisselerini arttırdılar.

Karteller bu tür girişimlerin bir kısmını içerden darbelerle (İran'da

Musaddık'ın devrilmesi gibi..) bertaraf etme yoluna gitse de sonuçta geriatım atmak zorunda kalmışlardı.

Ancak süreç içerisinde kaynak ülkelerde yeni müttefikler bulmakta gecikmediler. Bir dönem kendileri için sıkıntı yaratan OPEC'i bir şekilde etkisiz hale getirdiler. OPEC için amiral gemisi konumunda olan, dünyanın en büyük ihracatçısı, OPEC'in salıncak üreticisi Suudi Arabistan üzerinde kesin bir hegemonya oluşturdular. Kuveyt'i Saddam'ın elinden kurtarıp kanatları altına aldılar. Katar, BAE'ni de buna kattılar. Ardından Irak'ı işgal ettiler. Nijerya zaten çantada keklikti. Libya ile son noktayı koydular.

12 OPEC ülkesi içerisinde İran ve Venezuela dışında kendileri için sorun yaratacak bir ülke kalmamıştı. Ancak her şeye rağmen İran hala büyük bir kaynaktı ve ele geçirilmeliydi. Bugün plan İran üzerine yapılmaktadır.



Bugün bu savaşlar arz güvenliği adı altında NATO gibi savaş örgütlerini de içine alarak tırmanmaktadır. 2006 yılında NATO'nun Riga Zirvesi'nde açıklanan deklarasyonunda yer alan "Bizler enerji altyapılarına yönelik riskleri değerlendirecek ve enerji altyapısı güvenliğini geliştirecek koordine ve uluslararası çabaları destekliyoruz. Bu bağlamda daimi Konseyimizi, enerji güvenliği alanındaki en acil riskleri istişare etmesi ve NATO'nun katkı sağlayabileceği alanları belirlemesi için yönlendirmiş bulunuyoruz." ifadesi, enerji güvenliğinin artık İttifak'ın temel konularından biri haline geldiğinin açık bir göstergesi olmuştur.

Görüleceği üzere enerji savaşları yakın coğrafyamız yakıcı bir biçimde yer almaktadır. Ayrıca bir NATO üyesi olan Türkiye şu ya da bu biçimde bu savaşların bir tarafındadır. Başlıkta olduğu gibi ortasında da diyebiliriz.

YAKIN COĞRAFYAMIZDA OLUP BİTENLER:

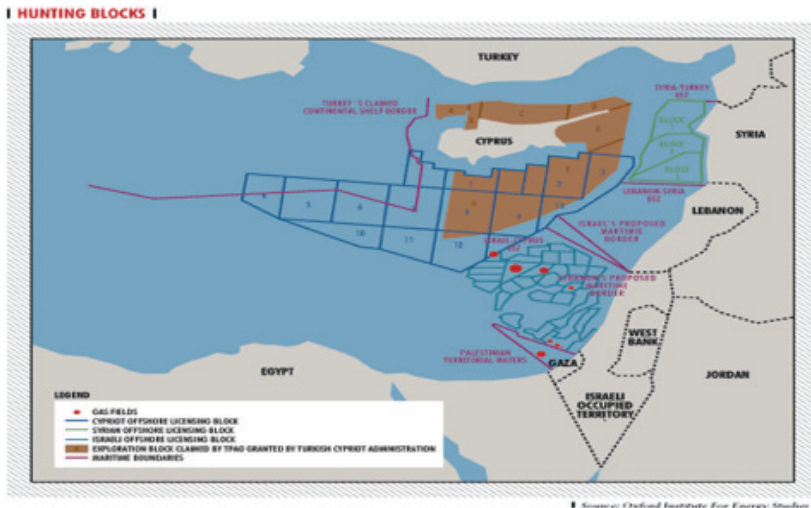
Dünya petrollerinin yaklaşık % 65'i yakın coğrafyamız Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da. Benzer bir şekilde doğalgaz kaynakları büyük bölümü de bu coğrafyada. Sadece Rusya ve İran doğalgaz rezervlerinin % 40'ına sahipler. Diğer yandan en büyük tüketicilerden biri olan Avrupa'da yine bu coğraf-

yada. Avrupa'nın en büyük tedarikçisi Rusya. Rusya için bu tedarikin aksadan kesintisiz sağlanması hayati önem taşımakta. ABD'nin, Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte ortaya koyduğu plan gereği; "Rusya'yı eski Sovyet hinterlandından koparıp yalnızlaştırmak" hedefinin bir sonucu olarak önce Kafkaslardaki girişimi ve ardından batıdaki girişimi Rusya'nın karşı hamleleri ile yanıt buldu. Kafkaslarda istediğini elde edemeyen ABD, batıya dönerek Ukrayna'ya oynamaya başladı. Turuncu devrimlerle atılan adımlar, Ukrayna'nın doğalgaz boru hatlarını silah olarak kullanmasına kadar vardı. 2005 yılı ve sonrasında Rus gazının Avrupa'ya en önemli geçiş yolu olan Ukrayna'nın bu hamlesi Rusya'yı Ukrayna'yı by-pass etmesi girişimine götürdü. Nitekim önce Baltık Denizi altından Almanya'ya ulaşan "Kuzey Akım 1" hattı inşa edildi ve devreye alındı. Ardından "Kuzey Akım 2" planlandı ve büyük bir ihtimal 2019'da o da devreye alınacak. Toplam 110 milyar metreküp gaz taşıyacak bu iki hattan sonra ikinci alternatif olarak "Güney Akım" programlandı. Ancak ABD'nin baskısı ve bu by-pass durumundan zarar görecektik ülkelerin baskısıyla önce Bulgaristan projesi çekildi, ardından da Rusya projeyi geri çekti. Çekti de ne oldu? Kısa erimde

Türkiye ile arayı 'düzelten' Rusya ikinci hamle ile Ukrayna'dan Türkiye'ye gelen "Batı Hattı"nın yerini alacak olan Türk Akımını devreye soktu. Böylece Ukrayna'nın kuzeyden ve güneyden geçen hatları toprağa gömülmüş oldu. Ukrayna yıllık üç milyar dolar geçiş bedeli ve önemli bir stratejik unsurdan mahrum kaldı. Yetmedi bir de Kırım'ı kaybetti. Artık Ukrayna ABD için sıkılmış limon konumundadır.

Diğer yandan, Doğu Akdeniz giderek bir enerji havuzuna dönüşmekte. Gaz ve petrol aramaları Mısır, Kıbrıs, İsrail, Lübnan ve Türkiye münhasır ekonomi bölgelerinde hızla sürmekte. Yeni ve büyük rezervlerin duyurulması an meselesi. ENİ önümüzdeki beş yılda Mısır'a 10 milyar dolar yatırım yapacak. BP ise 2016 yılında küresel çapta en büyük yatırımını Mısır'da yaptı. Shell ve diğerleri de benzer durumdadır.

Akdeniz günlük trafiğin, yaklaşık 4 bin gemi ile bir hayli hareketli olduğu ve bu hareketliliği ile dünya ticaretinin % 17'sine ev sahipliği yapmakta olduğu bir bölgedir. Bir süredir bu bölge sadece bir geçiş yolu olmaktan çıkıp giderek önemli bir arama noktası olmaya doğru evrilmektedir. Libya kıyıları ve Mısır Nil Deltası bu bölge içindedir. Diğer potansiyel bölgeler ise Mora yarımadası, Girit, Rodos ve Fethiye uzantısı ile Suriye, İsrail, Güney Kıbrıs ve Mısır arasında kalan bölgedir. Nitekim bu bölgelerin bir kısmında sondaj faaliyetleri sürerken bir kısmında fiili olarak gaz ve petrol üretimi başlamış bulunmaktadır. İsrail, kuzey sahili açıklarında, Dalit, Tamar ve Leviathan baseni içinde yaptığı arama çalışmalarından olumlu sonuç almış, 2009 ve 2010 yıllarında bu bölgelerdeki bazı doğalgaz sahaları tespit etmiştir. Tespit edilen toplam rezerv miktarı; 952 milyar metre küp dolayındadır. Bu rezervler ile birlikte



İsrail'in doğalgaz potansiyeli 1 trilyon metre küpü geçmiş bulunmaktadır.

Diğer yandan Kıbrıs, - İsrail'deki kaynakları tespit eden Noble Enerji ile yaptığı anlaşma ile- 12.Parsel (Afrodit) sahasında gerçekleştirilen sondajlar sonucu 150 milyar metre küp civarında bir gaz rezervi tespit etti. Diğer bölgelerde ise aramalar sürmekte..

Doğu Akdeniz doğalgazının en yakın ve en büyük pazar olan Avrupa'ya nakli için boru hattı projeleri şimdiden tartışılmaktadır. Ürettiği doğalgazın % 70'ini LNG olarak nakleden Mısır ile birlikte İsrail ve Kıbrıs gazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaştırılması en ekonomik yollardan birini oluşturmaktadır.

Hemen güneyimizdeki gelişmeler

bakacak olursak; Irak ve Suriye'nin artık bütünlüğünden söz etmek olası değil. IŞİD'ten sonra Suriye'nin alacağı konum henüz tam olarak netleşmemiş durumda ve mevcut karmaşık yapının daha epey süreceği söylenebilir. Irak'ta ise Şii, Sünni, Kürt ayrışmasına hızla gidiliyor. Irak Kürtleri bağımsızlık turları atarken, çizilecek sınırlar üzerine kavga sürmekte. Kerkük ve Musul enerji petrollerinin paylaşımı ve nakli kavgasında hamleler birbiri ardına geliyor. İran ise Trump'la birlikte yeniden belirsizlik sürecine girmiş bulunmakta.

Tüm bu karmaşık yapının ortasında Türkiye AKP ile Yeni Osmanlılık oyununda bir adım ileri iki adım geri mehter marşı havasında sallanıp durmakta. Enerji kaynakları açısından dışa

bağımlı bir ülke olan Türkiye için - bu kafayla- piyasa fiyatlarının da üstünde enerji temininden kurtuluş adına alternatifler bir hayli kısıtlıdır. Emperyalizme entegre olmuş gerici yapının mevcut enerji politikası aslında politikasızlığın ta kendisidir. Hal böyle olup da radikal çözümler üretmeyince Erdoğan AKP'sinin yapacağı kendi iç politikasını örmekten ibaret oluyor. Erdoğan AKP'sinin nalıncı keseri hesabıyla oluşturduğu enerji politikasında ranttan başka bir şey de ortaya çıkmıyor. Yandaş şirketlere enerji altyapısını ve kaynakları aktarmak, petrol ve gaz ticaretinden nemalanmak; işte AKP politikası...

**İzmir Bölgesi Enerji Forumu'nda sunulan bildiri*